

**การจัดการปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน:
กรณีศึกษาของตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี**

วาณี ธนสีลังกุล

กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ณ ตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี **วิธีการ:** ผู้วิจัยรวบรวมปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ในพื้นที่วิจัยจากรายงานผลการคุ้มครองผู้บริโภคของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ดอนกลอยในปีงบประมาณ 2559 และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ หลังจากนั้นดำเนินการจัดการปัญหาในชุมชนโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะเตรียมพื้นที่ โดยจัดอบรมและประชุมสมาชิกในชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดการปัญหา ผู้เข้าอบรมและประชุมประกอบด้วยผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนร้านค้า และตัวแทนประชาชนในชุมชน มาตรการที่ร่วมกันกำหนดเพื่อลดปัญหา คือ การจัดตั้งศูนย์แจ้งเตือนภัย เฝ้าระวัง และรับเรื่องร้องเรียนปัญหาของตำบล โดยมี อสม. เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม คุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับพี่เลี้ยง คือ เจ้าหน้าที่รพ.สต. ดอนกลอย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้เข้าอบรม 60 คนก่อนและหลังการอบรมในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้อเครื่องสำอางทาผิว ทาผ้า หน้าขาว 2) ระยะดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง กิจกรรมในขั้นนี้เป็นการตรวจสถานที่จำหน่ายเครื่องสำอาง การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของสารห้ามใช้ในเครื่องสำอาง วิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางที่ปลอดภัยในการใช้ และการแจ้งเตือนภัยเกี่ยวกับเครื่องสำอางอันตรายในชุมชน รวมถึงการแจ้งบทลงโทษทางกฎหมายแก่ผู้ประกอบการ และ3) ระยะประเมินผลทำโดยประเมินศักยภาพศูนย์แจ้งเตือนภัย **ผลการวิจัย:** การจัดการปัญหา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทำโดยการระดมความเสี่ยงโดยกระตุ้นให้ชุมชนรับรู้ปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา เลือกมาตรการลดความเสี่ยง และสื่อสารความเสี่ยง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วนในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลของการจัดการปัญหา ความรู้เกี่ยวกับเครื่องสำอางทาผิว ทาผ้า และหน้าขาวของตัวอย่างเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการอบรม การประเมินศักยภาพศูนย์แจ้งเตือนภัย พบว่าอยู่ในความเข้มแข็ง ระดับ 4 โดยจัดเป็นชุมชนกำลังพัฒนา **สรุป:** การจัดการปัญหา โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ผ่านการให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของสารห้ามใช้ในเครื่องสำอาง การเปิดเวทีให้คนในชุมชนเข้าใจปัญหา ค้นหาแนวทางแก้ปัญหา เลือกกิจกรรม และดำเนินการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ถึงแม้การดำเนินการของศูนย์แจ้งเตือนภัย ยังจัดอยู่ในระดับชุมชนกำลังพัฒนา แต่ตัวแทนในชุมชนมีความยินดีและสมัครใจในการร่วมกันดำเนินการต่อไป

คำสำคัญ: เครื่องสำอาง สารห้ามใช้ในเครื่องสำอาง การมีส่วนร่วมของชุมชน การคุ้มครองผู้บริโภค

รับต้นฉบับ: 10 มิ.ย. 2560, รับลงตีพิมพ์: 22 ก.ย. 2560

ผู้ประสานงานบทความ: วาณี ธนสีลังกุล กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี 4 ถนนอธิบดี ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000 E-mail: sa3am@hotmail.com

Management of the Problem on Cosmetics with Prohibited Substances by Using Community Participation: A Case Study of Don-gloy Subdistrict, Phibunrak District in Udon Thani Province

Wanee Dhanasilangkura

Consumer Protection and Public Health Pharmacy Department, Udonthani Provincial Public Health Office

Abstract

Objective: To develop a model for managing cosmetic problems containing prohibited substances by using community participation at Don-gloy subdistrict, Phibunrak district in Udon Thani province. **Method:** The researcher collected the problem of cosmetics containing prohibited substances in study area from the report on consumer protection of Don-gloy subdistrict health promoting hospital (SHPH) in the fiscal year 2016 and interview with responsible officers. There were 3 stages of problem management by the community: 1) preparation by organizing training and meeting among community members to brainstorm for the solutions of the problem. Participants in the training and meeting included community leaders, public health volunteers, representatives of groceries, and community representatives. Collectively determined measure to reduce the problem was the establishment of a center for warning, surveillance and compliant handling of the problem in the district with public health volunteers as the operator together with mentor or the officers in the SHPH. The researchers collected data from 60 participants before and after training on knowledge on purchasing cosmetics for acne, freckles, and face whitening. 2) activities of consumer protection in cosmetics involved the inspection of cosmetic selling stores, public education on knowledge on harm of substances prohibited in cosmetics, how to buy safe cosmetics and warning of harmful cosmetics in the community, and Informing legal penalties to entrepreneurs. 3) evaluation phase was conducted by assessing the potential of the warning center. **Results:** Community involvement in handling the problem included the identification of risks by raising community awareness on the problem, collective analysis of the problem, and selection of measures for risk reduction and risk communication, in order to cooperate with all sectors in monitoring progress and evaluation of problem handling. Knowledge related to acne, freckles and face whitening increased significantly after training. Assessment of the potential of the warning center revealed its strength at Level 4, implying being a community in the stage of development. **Conclusion:** The handling of the problem with participation of all sectors in the community through public education on knowledge about the harmful effects of substances prohibited in cosmetics, opening the forum for people in the community to understand the problem, finding the solution, choose an activity, and working cooperatively to handling the problem. Even though the evaluation of warning center reflected the community being in the stage of development, community representatives were happy and volunteered to work cooperatively

Keywords: cosmetics, prohibited substance, community participation, consumer protection

บทนำ

ปัจจุบัน ผู้บริโภคใช้เครื่องสำอางมากขึ้นโดยเฉพาะเครื่องสำอางในกลุ่มทาสี ฝ้า หรือที่ทำให้หน้าขาว เนื่องจากค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการมีผิวขาว รวมทั้งอิทธิพลของสื่อและการส่งเสริมทางการตลาด ผู้บริโภคจึงมีโอกาสสัมผัสกับเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารอันตราย ห้ามใช้ตามกฎหมาย และเกิดอาการไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น (1) พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 กำหนดให้สารประกอบของปรอท ไฮโดรควิโนน และกรดเรติโนอิก เป็นวัตถุห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง (2) ไฮโดรควิโนนทำให้เกิดการระคายเคือง จุดด่างดำ และเป็นฝ้าถาวร สารประกอบของปรอททำให้ทางเดินปัสสาวะอักเสบและไตอักเสบ กรดเรติโนอิกหากดูดซึมเข้าสู่ร่างกายอาจเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ (3) เครื่องสำอางที่ผสมสารดังกล่าวจัดเป็น “เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้” ตามกฎหมาย โดยมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือรับจ้างผลิต คือ จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้จำหน่ายเครื่องสำอางประเภทนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 3 แสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (4) ถึงแม้จะมีบทกำหนดโทษตามกฎหมาย แต่ยังพบสารห้ามใช้ดังกล่าวในเครื่องสำอาง (5)

กระทรวงสาธารณสุขโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้กำกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางหลังออกสู่ท้องตลาดโดยทำโครงการความปลอดภัยด้านเครื่องสำอาง ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559 พบว่า เครื่องสำอางที่ส่งตรวจวิเคราะห์ จำนวน 714 ตัวอย่าง มีสารห้ามใช้ 234 ตัวอย่าง (ร้อยละ 32.77) การตรวจสอบฉลากเครื่องสำอาง จำนวน 182,051 ครั้ง พบฉลากไม่ถูกต้อง 4,268 ฉลาก (ร้อยละ 2.34) ผลตรวจสอบโฆษณาเครื่องสำอางจำนวน 6,678 ครั้ง พบว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย 232 ครั้ง (ร้อยละ 3.47) (5)

ในปีงบประมาณ 2559 การตรวจเฝ้าระวังโดยหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหารเขต 7 และ 8 และภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดและอำเภอ โดยได้รับความร่วมมือจากศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 8 พบว่าเครื่องสำอาง 64 ตัวอย่างที่เก็บจากจังหวัดอุดรธานี และได้รับการตรวจสอบโดยชุดทดสอบเบื้องต้น พบสารห้ามใช้ 19 ตัวอย่าง (ร้อยละ 29.68) (6) การตรวจสอบฉลากเครื่องสำอาง จำนวน 5,684 ครั้ง พบไม่ถูกต้องจำนวน 16

ครั้ง (ร้อยละ 0.28) (5) ในอดีตสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานีใช้มาตรการให้คำแนะนำและให้ความรู้แก่สถานที่จำหน่ายเครื่องสำอางที่กระทำผิด หากมีการกระทำผิดซ้ำจึงจะบังคับใช้กฎหมาย การดำเนินงานในอดีตยังขาดการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายระดับชุมชน เช่น อสม. ผู้เป็นวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้สามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการสื่อสารเพื่อการแจ้งเตือนยังขาดประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า จังหวัดอุดรธานียังพบปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ และยังต้องการระบบในการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่เหมาะสมกับชุมชน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม พ.ศ.2560 การวิจัยมี 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมชุมชน ระยะการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง และระยะประเมินผล โดยมีการดำเนินการดังนี้

ระยะเตรียมชุมชน

ผู้วิจัยศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปในชุมชน ได้แก่ จำนวนหมู่บ้าน จำนวนประชากร อาชีพหลักของคนในชุมชน การเดินทางคมนาคม หลังจากนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอางของตำบลดอนกลอยจากรายงานผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของ รพ สต. ดอนกลอย ในปีงบประมาณ 2559 (7) และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

หลังจากนั้นผู้วิจัยเตรียมความพร้อมของพื้นที่โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการดำเนินงานแก่สาธารณสุขอำเภอพิบูลย์รักษ์ และเจ้าหน้าที่ของ รพสต. ดอนกลอย ผู้วิจัยยังจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการและจัดเวทีประชาคม โดยมีผู้เข้าร่วมอบรม 60 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนร้านค้า ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย และตัวแทนประชาชนในชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการประชุมโดยใช้หลักการ

ของ Appreciation-Influence-Control (A-I-C) (8) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการร่วมกันจัดทำแผนการแก้ปัญหาสำหรับการให้ความรู้ ผู้วิจัยนำเสนอปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ คือ อันตรายของสารห้ามใช้โดยแสดงภาพอาการแพ้ ขาวที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ อุบัติการณ์ของอันตรายที่เกิดจากการใช้เครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้ และนำเสนอผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง ตลอดจนการตรวจพบเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมสารห้ามใช้ในร้านชำในชุมชน จากนั้นผู้วิจัยเปิดเวทีเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชาคมร่วมแสดงความคิดเห็น กำหนดทิศทางในการจัดการปัญหา และจัดทำแผนหรือกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวใช้เวลา 3 ชั่วโมง

ผู้วิจัยวัดความรู้ของผู้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับเครื่องสำอางทาสี ฝ้า และที่ทาให้หน้าขาวก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการทันที ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบความรู้ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษา และความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวัด โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านซึ่งเป็นเภสัชกรของกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การทำงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอางอย่างน้อย 5 ปี แบบทดสอบเป็นแบบปรนัยจำนวน 10 ข้อ เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากการใช้เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ และวิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางที่ถูกต้อง เช่น ข้อใดเป็นอันตรายที่เกิดจากการใช้เครื่องสำอางที่ผสมปรอท ข้อใดต่อไปนี้เป็นร้านที่มีหลักแหล่งแน่นอนซึ่งเหมาะกับการเลือกซื้อเครื่องสำอาง เป็นต้น

ต่อมาผู้วิจัยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 8 อุดรธานี เพื่อพัฒนาเครือข่ายวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน ประกอบด้วย อสม. 20 คน และเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ดอนกลอย 4 คน วิทยากรที่บรรยายในการอบรม คือ เจ้าหน้าที่จากศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 8 อุดรธานี การบรรยายใช้เวลา 3 ชั่วโมงประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับการตรวจฝ้า ระวัง การเก็บตัวอย่าง การใช้ชุดทดสอบเครื่องสำอางเบื้องต้น และการบันทึกข้อมูลแจ้งเตือนภัยในหน้าต่างเตือนภัยสุขภาพ และการทดลองปฏิบัติการตรวจสอบเครื่องสำอางโดยใช้ชุดทดสอบเบื้องต้น

ระยะดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง

การปฏิบัติการในระยะนี้เป็นไปตามกิจกรรมที่ชุมชนกำหนดไว้ในการประชุม คือ ชุมชนจัดตั้งศูนย์แจ้งเตือนภัย ฝ้า ระวัง และรับเรื่องร้องเรียนปัญหาเครื่องสำอางของตำบลดอนกลอย โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน และพี่เลี้ยงซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินการกิจกรรมดังนี้ ตรวจฝ้า ระวัง สถานที่จำหน่ายเครื่องสำอาง ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนและร้านค้าทราบเกี่ยวกับอันตรายจากเครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้และวิธีเลือกซื้อเครื่องสำอาง รับเรื่องร้องเรียนจากการใช้เครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้และรายงานผ่านระบบหน้าต่างเตือนภัยสุขภาพ เก็บตัวอย่างเครื่องสำอางที่ไม่อยู่ในประกาศพบสารห้ามใช้และไม่อยู่ในหน้าต่างเตือนภัยสุขภาพเพื่อตรวจหาสารห้ามใช้ด้วยชุดทดสอบเบื้องต้น

ศูนย์แจ้งเตือนภัยฯ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้เครื่องสำอางที่มีสารห้ามใช้ โดยใช้สื่อที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้ เช่น การขอให้ผู้ใหญ่บ้านเปิดข้อความเสียงผ่านหอกระจายข่าวในช่วงเวลาเช้าเป็นเวลา 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 3 วัน อสม.ประจำหมู่บ้านประชาสัมพันธ์ แจกแผ่นพับรายชื่อเครื่องสำอางอันตรายและแผ่นพับวิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางให้แก่คนในชุมชนและร้านค้าเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับจังหวัดนำข้อมูลที่ได้รับจากการแจ้งเตือนภัยในหน้าต่างเตือนภัยสุขภาพมาดำเนินการต่อไป

ระยะประเมินผล

ผู้วิจัยประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์แจ้งเตือนภัยฯ โดยใช้แบบประเมินตามโครงการพัฒนาเครือข่ายวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน (9) แบบประเมินมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ผลการประเมินแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับ 1 (20) หมายถึง ชุมชนต้องมีผลการประเมินมากกว่า 0 คะแนนในทุกกิจกรรมที่ระบุในเกณฑ์ระดับ 1 และมีแผนงานและโครงการฝ้า ระวังปัญหาผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์ปัญหา โดยมีการจัดทำประชาคมหรือมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนครอบคลุมทุกภาคส่วน ส่วนระดับ 2 (45 คะแนน) หมายถึง ชุมชนต้องมีผลการประเมินมากกว่า 0 คะแนนในทุกกิจกรรมที่ระบุในเกณฑ์ระดับ 1 และ 2 และมี

การพัฒนาศักยภาพศูนย์แจ้งเตือนภัยฯ เช่น มีพื้นที่และอุปกรณ์โดยเฉพาะแก่ผู้ปฏิบัติงาน มีป้ายศูนย์ฯ มีแผนผังขั้นตอนการดำเนินงาน มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน กำหนดผู้รับผิดชอบซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา มี อสม. วิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชนอย่างน้อยหมู่บ้านละ 2 คนที่ผ่านการประเมินตามหลักสูตร ส่วนระดับ 3 (15 คะแนน) หมายถึง ชุมชนต้องมีผลการประเมินมากกว่า 0 คะแนนในทุกกิจกรรมที่ระบุในเกณฑ์ระดับ 1-3 และมีการตรวจเฝ้าระวังและส่งต่อตัวอย่างเพื่อตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการตลอดจนเก็บข้อมูลการเฝ้าระวัง นิเทศติดตาม และประเมินผล ส่วนระดับ 4 (20 คะแนน) หมายถึง ชุมชนต้องมีผลการประเมินมากกว่า 0 คะแนนในทุกกิจกรรมที่ระบุในเกณฑ์ระดับ 1-4 และมีมาตรการการจัดการปัญหาของชุมชน มีการสื่อสารเพื่อแจ้งเตือนภัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน ชุมชนพัฒนาไกลในการจัดการตนเอง ผลักดันนโยบายสาธารณะ เช่น กติกาชุมชน เทศบัญญัติงานคุ้มครองผู้บริโภค ระดับความเข้มแข็งของพื้นที่แบ่งได้ 3 ระดับ คือ ก. ชุมชนกำลังพัฒนา เป็นชุมชนระดับ 4 ได้คะแนนน้อยกว่า 50 คะแนน ข. ชุมชนพัฒนา เป็นชุมชนระดับ 4 ได้คะแนนตั้งแต่ 50 ถึง 79 คะแนน และ ค. ชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนระดับ 4 ได้คะแนนตั้งแต่ 80 คะแนนขึ้นไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและเปรียบเทียบความรู้ของผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ paired t-test

ผลการวิจัย

ระยะเตรียมชุมชน

การเก็บข้อมูลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านเครื่องสำอางของตำบลดอนกลอยจากรายงานผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของ รพ.สต. ดอนกลอย ในปีงบประมาณ 2559 และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ พบว่า กิจกรรมในอดีตที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานเฝ้าระวังของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย (เช่น เภสัชกรโรงพยาบาลและนักวิชาการใน รพ.สต. ดอนกลอย) ที่สำรวจร้านชำ ปีละ 1 ครั้ง การดำเนินงานพบเครื่องสำอางที่ อย. ประกาศว่าไม่ปลอดภัย เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำและตักเตือนผู้ประกอบการร้านชำ และรายงานผลต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี หากพบ

เครื่องสำอางที่ไม่เคยมีประกาศว่าไม่ปลอดภัยจาก อย. แต่พบว่าถูกไม่ถูกต้อง หรือได้รับเรื่องร้องเรียนว่า ผู้ใช้เกิดอาการที่ทำให้สงสัยว่าเครื่องสำอางดังกล่าวอาจมีส่วนผสมของสารห้ามใช้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะเก็บตัวอย่างเพื่อส่งต่อให้ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดดำเนินการต่อไป

เวทีประชาคมกำหนดมาตรการเพื่อลดความเสี่ยง ดังนี้ การตรวจสอบอย่างต่อเนื่องโดยศูนย์แจ้งเตือนภัย เฝ้าระวัง และรับเรื่องร้องเรียนปัญหาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประจำตำบลดอนกลอยโดยมี อสม. เป็นผู้ดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ใน รพ.สต. ซึ่งเป็นพี่เลี้ยง การให้ความรู้แก่ผู้ขายในเรื่องอันตรายตลอดจน บทลงโทษที่รุนแรง การดำเนินการตามกฎหมายกรณีพบการกระทำผิด การให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้ช่วยประชาสัมพันธ์และแจ้งเตือนภัยผลิตภัณฑ์ที่อาจเป็นอันตราย

ผู้วิจัยนำทฤษฎีการจัดการความเสี่ยง (10) มาวิเคราะห์การจัดการปัญหานี้ของชุมชนได้ดังนี้ 1) การระบุต้นเหตุของความเสี่ยงให้ชุมชนรับรู้ ต้นเหตุของความเสี่ยงคือ เครื่องสำอางมีส่วนผสมของสารห้ามใช้เป็นอันตราย ซึ่งต้องตรวจสอบจึงจะทราบถึงความเสี่ยง การแก้ปัญหาที่ผ่านมา มีเพียงหน่วยงานของรัฐเพียงภาคส่วนเดียว ที่ดำเนินการ 2) การประเมินความเสี่ยง พบว่า การตรวจพบสารห้ามใช้ในเครื่องสำอางระดับประเทศ คิดเป็นร้อยละ 35 ของตัวอย่างที่เก็บทั้งหมด ในระดับจังหวัดอุดรธานี พบการปนเปื้อนร้อยละ 29.68 ของตัวอย่างทั้งหมด รวมถึง อย. ประกาศเครื่องสำอางที่มีสารห้ามใช้มากกว่า 800 รายการ เมื่อพิจารณาระดับตำบลดอนกลอยซึ่งมีเพียงข้อมูลการตรวจเฝ้าระวัง เนื่องจากไม่มีชุดทดสอบเบื้องต้น พบว่า พบเครื่องสำอางที่อยู่ในประกาศที่ระบุผลิตภัณฑ์ซึ่งพบสารห้ามใช้ 6 รายการจาก 27 รายการที่ตรวจสอบ (ร้อยละ 22.22) 3) การลดความเสี่ยงโดยชุมชนกำหนดมาตรการร่วมกันในเวทีประชาคม สมาชิกที่มีบทบาทสำคัญ ประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงานสาธารณสุข ตัวแทนศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนผู้ประกอบการ และตัวแทนประชาชนในชุมชน และ 4) การสื่อสารความเสี่ยงเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการลดความเสี่ยง มีทั้งการสื่อสารในองค์กร เช่น การสื่อสารต่อผู้บริหารเพื่อให้เกิดนโยบายสนับสนุนโครงการการจัดการปัญหานี้โดยการมีส่วนร่วมในชุมชน การสื่อสารข้ามองค์กร เช่น การสื่อสาร

กับหน่วยงานราชการ หน่วยท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ภาคีเครือข่าย และสาธารณะ เช่น การสื่อสารกับประชาชนในชุมชน ให้ทราบถึงอันตรายของสารห้ามใช้ สถานการณ์การตรวจพบสารห้ามใช้ การเลือกซื้อเครื่องสำอางที่ถูกต้อง และการจัดเวทีประชาคม การสื่อสารกับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายให้ทราบถึงอันตรายของสารห้ามใช้ วิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางมาจำหน่าย และบทกำหนดโทษทางกฎหมาย กรณีฝ่าฝืน และ 5) การติดตามความก้าวหน้าของมาตรการที่กำหนดขึ้น ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการเฝ้าระวังโดยชุมชน รวมทั้งมาตรการลดความเสี่ยง เช่น การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การจัดตั้งศูนย์แจ้งเตือนภัยฯ ประจำตำบลตอนกลาง

หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการและการจัดทำเวทีประชาคม ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องสำอางที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยในช่วงก่อนและหลังได้รับความรู้เท่ากับ 5.00 ± 1.82 และ 8.03 ± 1.40 ตามลำดับจากคะแนนเต็ม 10

ระยะดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค

การดำเนินงานในช่วงปลายเดือนมีนาคม-เมษายน 2560 ของศูนย์แจ้งเตือนภัยฯ ประจำตำบลตอนกลาง มี 3 กิจกรรม คือ การตรวจเฝ้าระวังเครื่องสำอางในชุมชน การตรวจสอบฉลากเครื่องสำอาง การประชาสัมพันธ์เรื่องอันตรายของสารห้ามใช้และวิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางให้แก่ประชาชน

การตรวจเฝ้าระวังเครื่องสำอางฯ ในชุมชน 1 ครั้ง ในร้านชำจำนวน 27 แห่ง ตำบลตอนกลางไม่มีตลาดนัดร้านชำจึงเป็นสถานที่หลักในการตรวจ พบร้านชำ 3 แห่ง (ร้อยละ 11.11) จำหน่ายเครื่องสำอางที่มีฉลากไม่ถูกต้อง และพบเครื่องสำอาง 3 รายการที่มีรายชื่อในประกาศเรื่องการพบสารห้ามใช้ คือ คลีโอเมโวก์, beauty night cream และ pop popular facial cream ซึ่งพบในเป็นร้านที่เคยตรวจพบในอดีต โดยเจ้าของร้านคนเดิมนำไปเก็บในกล่อง เจ้าของร้านคนใหม่ที่ซื้อกิจการและสินค้าไม่ทราบเรื่องราวจึงนำขึ้นวางจำหน่าย การตรวจสอบฉลากเครื่องสำอาง 27 รายการ พบเครื่องสำอางที่มีฉลากไม่ถูกต้อง จำนวน 2 รายการ

การประชาสัมพันธ์เรื่องอันตรายของสารห้ามใช้และวิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางให้แก่ประชาชนในตำบลตอนกลาง จำนวน 72 ครั้งเรือนั้น พบว่า มีประชาชนให้

ทางศูนย์ฯ ตรวจสอบเครื่องสำอางให้ 2 รายการ เนื่องจากเกิดการหน้าแดงและผื่นแพ้ คือ Bowy Kim แต่งกว่า Night 1 และ Bowy Kim ขมิ้น Night 2 ผลการตรวจพบสารประกอบปรอทใน Bowy Kim แต่งกว่า Night 1 เจ้าหน้าที่ รพ.สต. ได้ป้อนข้อมูลในหน้าต่างเตือนภัยสุขภาพและเก็บตัวอย่างเพื่อส่งตรวจสอบยืนยันผลกับทางศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 8 จากการสอบถามพบว่าประชาชนซื้อเครื่องสำอางดังกล่าวผ่าน Facebook เจ้าหน้าที่ รพ.สต. จึงให้คำแนะนำการเลือกซื้อเครื่องสำอางเครื่องสำอางดังกล่าวมีฉลากไม่ถูกต้อง

เจ้าหน้าที่ รพ.สต.ตอนกลาง และ อสม.ประจำหมู่บ้านยังได้ประชาสัมพันธ์วิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางมาจำหน่ายและบทลงโทษตามกฎหมายแก่ผู้จำหน่ายเครื่องสำอาง ณ สถานที่จำหน่าย 27 แห่ง ผู้ประกอบการกล่าวว่า ยินดีให้ความร่วมมือในการคัดเลือกเครื่องสำอางที่เหมาะสมมาจำหน่าย โดยมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ คือ ไม่อยากให้คนในหมู่บ้านของตนเกิดอันตรายจากการใช้เครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้ รวมถึงเกิดความตระหนักถึงบทลงโทษที่รุนแรงหากกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย จึงไม่อยากมีปัญห เพราะทางร้านไม่ได้กำไรจากการจำหน่ายเครื่องสำอางเป็นหลัก และยังมีความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ ผู้ประกอบการยังเสนอให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนเครื่องมือในการคัดกรองที่สะดวกและง่ายต่อการตรวจสอบให้กับทางผู้ประกอบการ

ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องอันตรายของเครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้ผ่านเสียงตามสาย อาทิตย์ละ 3 วัน เวลา 6.30 -7.30 น. ประชาชนที่ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ได้รับฟังข้อมูลจนจำได้แล้ว แต่ไม่เห็นภาพ อยากให้มีภาพประกอบ เพราะจะทำให้ตนเองเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ระยะประเมินผล

ผู้วิจัยประเมินศักยภาพภาพศูนย์แจ้งเตือนภัยฯ พบว่าชุมชนไม่มีกิจกรรมใดในระดับ 1 2 3 และ 4 ได้ 0 คะแนน จึงจัดอยู่ในระดับ 4 ซึ่งได้คะแนน 49 คะแนน จึงถือว่ามี ความเข้มแข็งจัดเป็นชุมชนกำลังพัฒนา การประเมินพบสิ่งที่เป็นโอกาสในการเสริมความเข้มแข็ง ดังนี้ เครือข่ายชุมชนตำบลตอนกลางที่เกิดขึ้นยังมีภาคีที่สำคัญไม่ครบถ้วน ที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถึงแม้จะมีตัวแทนจากหน่วยงานดังกล่าวเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในเวที

ประชาคม แต่พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีบทบาทในการร่วมดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ ตำบลดอนกลอยยังไม่มี อสม. ที่ผ่านการประเมิน อสม. วิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชนตามหลักสูตรของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จากการสัมภาษณ์ อสม. ประจำหมู่บ้านที่ดำเนินงานพบว่า ยังขาดความมั่นใจในการให้คำแนะนำกับทางร้านค้า จึงควรมีการอบรม อสม. เพื่อเพิ่มศักยภาพและฝึกภาคปฏิบัติเพิ่มเติม

สรุปและการอภิปรายผล

ในอดีตสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานีจัดการปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ โดยใช้มาตรการให้คำแนะนำและให้ความรู้แก่สถานที่จำหน่ายเครื่องสำอาง ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเพียงภาคส่วนเดียว โดยขาดการประสานงานร่วมกับเครือข่ายระดับชุมชน อีกทั้ง ระบบการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยโดย อสม. วิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชนและพี่เลี้ยงในชุมชนยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดความรู้และทักษะในการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่องการจัดการความเสี่ยงและการมีส่วนร่วมของชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา พบว่า เมื่อมีการนำกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนได้รับรู้ปัญหา ทั้งยังเป็นการเปิดเวทีให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น เลือกรูปแบบและดำเนินการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยพิจารณาจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เช่น เลือกให้ผู้นำชุมชนประกาศหรือประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของเครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้และวิธีการเลือกซื้อเครื่องสำอางผ่านเสียงตามสายในทุกหมู่บ้าน และมีการพัฒนาความรู้ ตลอดจนศักยภาพของภาคีเครือข่ายให้สามารถตรวจสอบสารห้ามใช้ได้ด้วยตนเอง ทั้งยังมีการสื่อสารเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่ใช้ประกอบด้วย 1) การระบุความเสี่ยงโดยกระตุ้นให้ชุมชนรับรู้ปัญหา 2) การให้ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา 3) การกำหนดและเลือกมาตรการลดความเสี่ยง 4) การสื่อสารความเสี่ยงเพื่อให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับการศึกษาของกัญญารัตน์ คุณหงส์ จีระศักดิ์ เจริญพันธ์ และนิรุวรรณ เทรินโบล ที่พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนในการคุ้มครองผู้บริโภค

ด้านเครื่องสำอาง ในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประกอบด้วยกรกระตุ้นให้เกิดการรับรู้สภาพปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดแผนการดำเนินการของชุมชนร่วมกัน การบริหารจัดการโดยชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม (11)

ข้อจำกัดของระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยต้องคัดเลือกพื้นที่ซึ่งยินดีเข้าร่วมกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง อีกทั้งความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลักดันให้การจัดการปัญหาเครื่องสำอางมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ที่ยังคุ้นเคยกับชุมชนนี้ทำให้สามารถคัดเลือกสมาชิกในชุมชนที่เหมาะสม และสามารถร่วมกันทำงานเพื่อจัดการปัญหา

การประชาสัมพันธ์ให้สถานที่จำหน่ายเครื่องสำอางในตำบลสามารถตรวจสอบสินค้าเพื่อป้องกันการนำเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยมาจำหน่ายในพื้นที่ใช้เครื่องมือได้แก่ แผ่นพับแสดงเครื่องสำอางที่เป็นอันตราย การตรวจสอบข้อมูลในหน้าตงเตือนภัย และแผ่นพับการเลือกซื้อเครื่องสำอางที่ถูกต้อง จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการมีความกังวลใจเนื่องจากตนเองได้ตรวจสอบตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแล้ว แต่เมื่อเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบในร้านของตน ก็ยังคงพบเครื่องสำอางที่ระบุในประกาศว่าพบสารห้ามใช้ จึงมีข้อเสนอจากผู้ประกอบการ ให้เจ้าหน้าที่จัดหาเครื่องมือที่สะดวกและง่ายมากขึ้นต่อการคัดกรองสินค้าเครื่องสำอางที่ปลอดภัย

ในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้จำหน่ายเครื่องสำอางในตำบลทราบถึงบทลงโทษที่รุนแรงของการจำหน่ายเครื่องสำอางที่ผิดกฎหมาย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่กล่าวว่าไม่เคยทราบถึงข้อมูลบทลงโทษ แต่เมื่ออธิบายถึงผลของอันตรายจากเครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้ ผู้ประกอบการยินดีให้ความร่วมมือ เนื่องจากกลัวในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ

ข้อเสนอในการจัดการปัญหา

ในการดำเนินงานที่ผ่านมา อย. สนับสนุน แผ่นพับที่ประกาศเครื่องสำอางที่มีสารห้ามใช้แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและผู้จำหน่ายเครื่องสำอาง แต่แผ่นพับมีจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถกระจายให้ถึงร้านค้าทุกร้าน รวมทั้งประชาชนได้นอกจากนี้ อย. ควรปรับปรุงแบบการประกาศเตือน

เครื่องสำอางอันตรายทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือ application ของ อย. โดยเผยแพร่ให้ประชาชนทราบถึงช่องทางอย่างแพร่หลาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของเจ้าของร้านขายในชุมชนที่ศึกษา ซึ่งต้องการวิธีการคัดกรองสินค้าเข้ามาจำหน่ายที่ง่าย

บทลงโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 กรณีที่ผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือรับจ้างผลิตเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้ (รวมถึงการพบสารที่ห้ามใช้ทั้ง 3 ชนิด) คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท กรณีที่ขายเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท จะเห็นได้ว่าบทลงโทษสูงมากกว่าบทลงโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำและปรับ ซึ่งสามารถเลือกลงโทษโดยการเปรียบเทียบปรับได้ (12) ดังนั้น อย. ควรสื่อสารให้ผู้ขายหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้ทราบในประเด็นบทลงโทษที่สูงมาก เพื่อให้ตระหนักและระมัดระวังในการเลือกซื้อเครื่องสำอางเพื่อจำหน่าย

จากการพัฒนา รูปแบบการจัดการปัญหาเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา คือ 1) ภาควิชาที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐและเอกชนในชุมชน 2) ภาควิชาที่อยู่ในชุมชนต้องรับรู้และให้ความสำคัญกับปัญหา 3) มีการประชาสัมพันธ์หรือประชุมเพื่อกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อลดปัญหา 4) การกำหนดอย่างชัดเจนถึงผู้รับผิดชอบในกิจกรรมและดำเนินการตามแผน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสิริลักษณ์ รื่นรวย (13) ที่ศึกษาการสร้างเครือข่ายของงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอางในชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี พบว่า องค์ประกอบที่เหมาะสมของเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง ได้แก่ 1) สมาชิกของเครือข่ายประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐและเอกชน 2) สมาชิกในเครือข่ายมีการรับรู้ปัญหาว่าพบเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้ในชุมชนตนเอง 3) มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือให้ความรู้ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย และจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียน 4) สมาชิกในเครือข่ายรับผิดชอบและร่วมมือในการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 5) การสื่อสารภายในเครือข่ายโดยมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกและชุมชนมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรวัดผลความซุกของเครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้ก่อนและหลังดำเนินกิจกรรม รวมถึงวัดผลความรู้และพฤติกรรมที่ถูกต้องในการเลือกซื้อเครื่องสำอางทาผิว ฝ้า และที่ทำให้หน้าขาวของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนให้ครอบคลุมทุกร้าน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยนี้ไม่มีการเก็บข้อมูลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอางก่อนการดำเนินงาน จึงไม่มีข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลหลังการจัดการปัญหา จึงยังไม่อาจสรุปได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จากวิธีการใช้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพแห่งประเทศไทย (วคบท.) สภาเภสัชกรรม และแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) ที่สนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณในการวิจัยขอขอบพระคุณ ญญ.พรพรรณ สุนทรธรรม คุณอุทัย ชงชัย นักวิชาการสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนกลอย ตลอดจนเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุตรดิตถ์ที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือจนกระทั่งการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Sukchareonchaikit P, Lorjittumnuay S, Umrumpai Y. The use of cosmetics for freckles as facial whitening among teenagers: the case of Banpong District, Ratchaburi Province. Thai Pharmaceutical and Health Sciences Journal 2010; 5:114-20.
2. Public Health Ministerial Declaration in 2016 on the name of the substances prohibited as ingredients in cosmetics. Royal Gazette No. 133, Part 114D special (May 17, 2016).
3. Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University. Dangers of prohibited substances in cosmetics [online]. 2015 [cited Feb 3, 2017] Available

- from: med.mahidol.ac.th/ramapharmacy/th/knowledge/general/04072016-2055-th
4. Cosmetic Act B.E. 2558 [online]. 2015 [cited Feb 27, 2017]. Available from: library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/law86-080958-5.pdf
 5. Rural and Local Consumer Health Products Promotion Division. Reporting system for the performance on health consumer protection in the regions [online]. 2016 [cited Feb 27, 2017]. Available from: kbs.fda.moph.go.th/kbs_webform_59/backend/control_page.php.
 6. Food and Drug Administration. Situation of safety of food and health products at the marketplaces within health service area 7 and 8. Nonthaburi: Food and Drug Administration; 2016.
 7. Thongchai U. Summary report on the activities of Dongloy Consumer Protection. Udonthani; 2016.
 8. Saenpakdee P. Mind map & AIC for participatory planning [online]. 2016 [cited Feb 27, 2017]. Available from: www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html
 9. Division of Consumer Protection, Regional Medical Sciences Center 8 Udonthani, Department of Medical Sciences. Manual on plan for quality development of network of medical sciences in community for consumer protection in fiscal year of 2016; 2016.
 10. Ungchusak K. Risk management: case study on “pickled bamboo” [unpublished lecture notes]. Expertise in risk management in consumer protection, The College of Pharmaceutical and Health Consumer Protection of Thailand; lecture given Oct 9, 2017.
 11. Khoonhong K, Charoenpan C, Turnbull N. The development of community empowerment model in cosmetics consumer protection in the area of Samet Sub-District, Meung District, Buriram province. *Thaksin University Journal* 2015;18: 57-65.
 12. Chuapun W. Summary of the Cosmetic Act B.E.2558. *FDA Journal*. 2015; 22: 81-4.
 13. Ruenruay S. Development of consumer protection network on cosmetics in community: a case study of Tambon Ban Rai, Amphoe Ban Rai, Uthai Thani. [master thesis]. Nakornpratom: Silpakorn University; 2012.